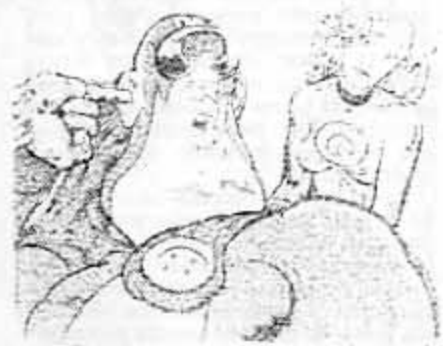

SUPERANKARI

SARJAKUVIEN PIIRTÄMISESTÄ

Amerikkalainen sarjakuva on jo pitkään aikaa potentu piirräjäpuolellaan todellisten huipputekijöiden puutetta: uutta Hal Fosteria, Alex Raymondia tai Burne Hogarthia ei ole vielä syntynyt. Graafisen osaamisen tekninen taso on kohonnut, mutta kuvien sisällön taso useinkaan ei. Piirrookset sinän-

sä eivät ole enää yhtä kiehtovia kuin ennen, niistä puuttuu usein "imu". Supersankarisarjoissa tilanne on vastaava, siellä kiristynyt kilpailu lukijoista ja jatkuva uusien supersankarisarjakuvalehtien työntäminen markkinoille tapahtuvat lehtien ulkoasun ja sisällön kustannuksella.

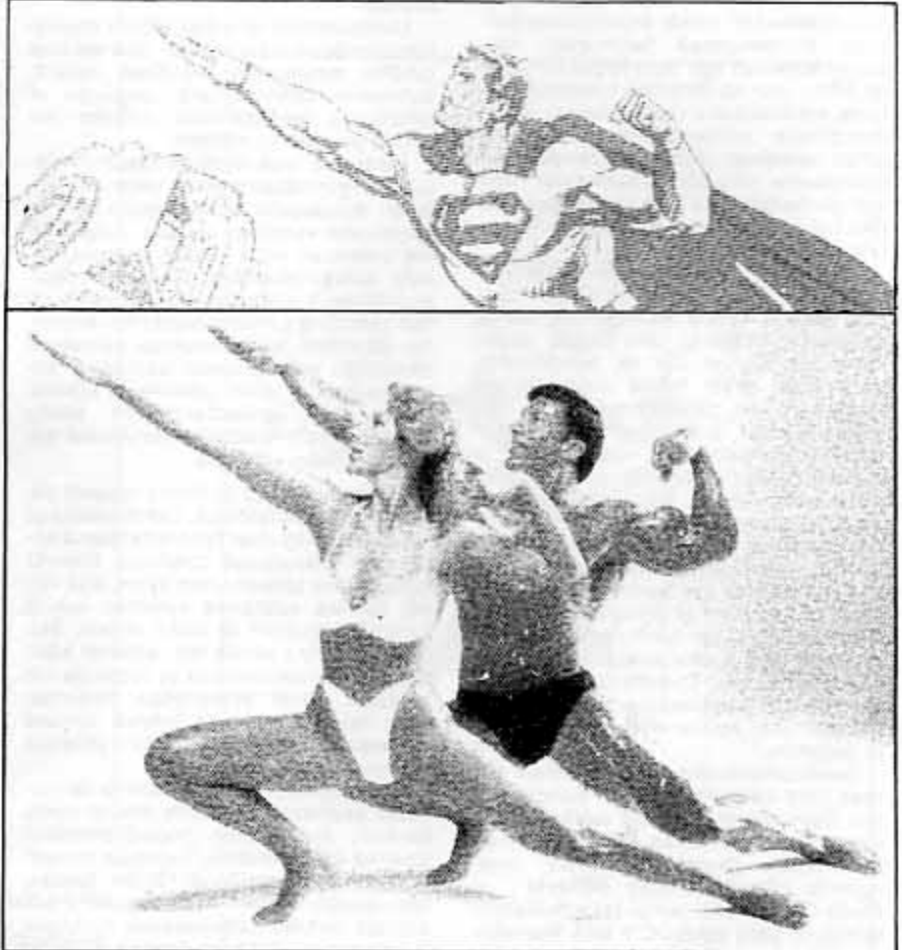

Supersankareiden ulkoisen olemuksen kehitys on seurannut varsin tarkkaan vuosien varrella tapahtunutta yhteiskunnan ja ihmisten arvostusten muuttumista: alkuaan varsin ruipelot supersankarit ovat saaneet yhä enemmän lihaksia luitensa ympärille ja lihaksen piirityvät yhä selkeämpinä heidän vartaloihansa (sivumennen mainittakoon Burne Hogarthin 1940-luvulla piirtämä supermies nimeltä Tarzan, joka ulkoisesti vastasi nykyisiä supersankareita. Hogarth olikin tavallaan aikaansa edellä ihannoitessaan piirroksissaan huippuunsa treenattuja, kireän lihaksikkaita niin mies- kuin naisvartaloitakin).

1960-luvun lopulta lähtien yhä kiihtyvällä vauhdilla kehittynyt "bodykulttuuri" ei voinut olla vaikuttamatta nimenomaan supersankarisarjoihin. Nykyään tuo hieman narssittainen liike elää huipukautta: bodataan, harrastetaan aerobicia, ollaan "sporttisia", hyväkuntoisen ja terveen näköisiä. Päivittäin kaduilla näkee ulkoisesti supersankarin Mitat täyttäviä vastaantulijoita. Liekö täällä sitten ollut inflaationomainen vaikutus supersankarisarjojen suosioon, joka on alkanut laskea tasaisen varmasti.

Naispuolisiin supersankareihin tämä lihaksikkuus ei kuitenkaan päde, heissä on katsottu parhaaksi korostaa edelleen pehmeitä naisellisia piirteitä, vastakohtana kulmikkaan lihaksikkaille mies-supersankareille. Tasa-arvo ei vielä ole edennyt näin pitkälle.

Joka tapauksessa, lihaksikkaammat supersankarit vaativat piirtäjiltään myös entistä enemmän. Piirtäjien on tunnettava anatomiaa entistä tarkemmin, supersankarit on piirrettävä huolellisemmin, heidän on näytettävä vaateukseltaan yhä enemmän sirkuspelleilitä ja heillä on oltava yhä ihmeellisempiä kykyjä ja vastustajia. Piirrospuolen hyvänä apuna ovat bodauslehdet, joiden varsin yksityiskohtainen ja monipuolinen kuvamateriaali helpottaa ja nopeuttaa supersankarien piirtämistä.

Ylimmässä kuvassa Megaton Man, alla Teris ja muita 'realistisempia' lihaskimppuja.

Myös supersankarisarjojen perspektiivikeinottelu, joka tosin on usein liioiteltua ja vain kuvaruudun täyteenä ilman tarkoituksenmukaisuutta, sekä sivu- ja aukeamataitto ovat vuosien mittaan kehittyneet parhaimmillaan, ja oikein käytettyinä, varsin korkealle tasolle antaen supersankareille ilmeävuutta, dramatiikkaa ja vauhtia. Malleja sekä piirrostekniikalta että hahmoilta ei puutu, mutta piirtäjien liukuhihnallinen työskentely laskee auttamatta useimpien supersankarisarjojen grafiikan yleensä keskitasolle tai sitä huonommaksi.

Piirtäisinkö supersankareita

Supersankarit ovat aina olleet stereotyyppisiä, sekä persoonina että ulkoisnäkönsä, erityisesti vähäilmeisten kasvojensa vuoksi. Ulkonäköön on tietysti vaikuttanut se, että supersankareiden piirtämistä varten on luotu aivan omat menetelmänsä, jotka iskostetaan nuorten piirtäjien kalloihin työskentelyn alusta lähtien.

Jenkeissähän nuorella piirtäjällä, joka haluaa supersankarisarjojen piirtäjäksi, on mahdollista ostaa ko. sarjoja julkaisevalta yhtiöltä eräänlainen työkirja, joka on täynnä erilaisia supersankarisarjojen piirtäjien valmiuksia kartoittavia tehtäviä. Kirjassa olevilla piirrostehävillä testataan mm. luonnostelu-, tussaus- ja tekstaustaidot, perspektiivien ja kokonaisuusien hallinta, jne. Pääpiirteisään kaikki supersankarisarjojen piirtämisessä tarvittavat osaluokat käydään läpi. Kun kirjan tehtävät on tehty, sen voi lähettää kyseiselle yhtiölle eräänlaisena työnäytteenä, jonka perusteella piirtäjänvakanessin hakija sitten palkataan yhtiöön hoitamaan sitä osaluokkaa, jolle hänen katsotaan sopivan parhaiten. Jos hän nyt yleensä on niin hyvä, että hänet hyväksytään yhtiöön piirtäjäksi.

Sarjakuvaabisneksessä ei Yhdysvalloissa ole tällä hetkellä kuin kaksi varmaa keinoa saada säännöllisiä tuloja sarjakuvapiirtäjänä: joko piirtää sanomalehtisarjoja eli olla ns. syndikaatti-piirtäjä tai sitten tehdä töitä suurille kustantamoille (lähinnä joko DC tai Marvel), jotka julkaisevat pääasiassa supersankarisarjoja.

Pienet yhtiöt kamppailevat taloudellisissa vaikeuksissa, eivätkä aina pysty edes maksamaan piirtäjänsä palkkoita (näin kävi esim. konkurssiin menneelle Pacific Comicsille, jonka työntekijöistä osa yhä odottaa saataviaan). Omien sarjojen piirtäminen eli taloudellisesti ole nykyään kovinkaan kannattavaa Yhdysvalloissa, sillä suuret kustantamot eivät välittämättä ole kiinnostuneita pienimuotoisista sarjakuvista ja pienet kustantajat ovat epävarmoja, kuten edellä jo todettiin.

Omakustannuslehtien tekeminen on taas yhtä kannattavaa kuin Suomessaakin. Esim. joitakin vuosia omillaan yrittänyt niinkin nimekäs piirtäjä kuin Al Williamson (Suomessa tuttu mm. Agentti X9:stä, Tähtien Sodasta ja Flash Gordonista) siirtyi taloudellisesti yllä v. 1985 sekä DC:n taloustalouden palvelukseen ja tussaa nyt mm. Teräsmiestä ja Hulkia.

Tarjolla on lisäksi useita supersankareiden piirtämisestä kertovia opaskirjoja, joista ehkä parhaiten on onnistunut

supersankareista niin välittäisikään.

Koska supersankareiden piirtäminen tapahtuu tietyn tyyli- ja suuntauksen mukaan, ei persoonallisia piirrostyylejä alalla yleensä esiinny eikä piirtäjien tyyliä tahdo erottaa toisistaan, kuten oheisesta kuvastakin käy ilmi. Osittain tähän vaikuttaa työn jako, jolla supersankarisarjat valmistetaan.

Supersankari on ryhmätöön tulos

Nykyisin miltei kaikissa sarjakuvalehdissä, myös supersankarisarjoissa, on tarinan alussa maininta niistä henkilöistä, jotka ovat olleet tekemässä kyseistä sarjakuvaa. Tällaisesta nimilistasta selviääkin yleensä, kuka on tehnyt mitään ja missä järjestyksessä. Tosin suomenneittuna näistä tekijälistoista löytyy mitä ihmeellisimpiä termejä, kääntäjästä riippuen. Kuinka tavallinen lukija tietää, kuka on tehnyt mitään, jos samassa tekijälistassa kerrotaan esim., että **taiteen** on tehnyt se ja se, ja **viimeistelyn** se ja se.

Ja sitten itse työjärjestykseen. Ensimmäisessä sarjakuvassa tehdään käsikirjoitus, josta selviää tarinan juoni ja hahmojen dialogit. Käsikirjoituksen hyväksyy yleensä lehden päätoimittaja tai vastaava toimittaja.

Seuraavaksi hyväksytty käsikirjoitus lähetetään luonnostelijalle, joka suunnittelee ja piirtää tekstin pohjalta sarjakuvavaihteluita lopulliseen muotoonsa.

Luonnostelija lähettää valmiit lyijykynäluonnokset tekstaaajalle, joka tekstaa tussilla sarjakuvan lopulliset tekstit. Suomeksi käännettävissä sarjoissa ei tekstaaajaa luonnollisesti mainita, jos teksti on ladottu lehteen.

Tekstaaja taas lähettää tussilla tekstatut lyijykynäluonnokset viimeistelijälle eli tussaaajalle, joka lopulta piirtää sarjakuvan valmiiksi tussilla. Valmiit sivut annetaan vielä lehden päätoimittajalle tarkastettavaksi korjausehdotuksia varten. Vihoviimeiseksi värityksiä tekee valmiista sarjasta otettuihin kappoihin värimallit, joiden mukaan sarjakuva väritetään mekaanisesti painossa. Viime vuosina on esim. albumina julkaisuissa supersankarisarjoissa alettu käyttää myös eurooppalaistyyllistä käsin maalattua väritystä.

Tiivistyminen tästä jostosta tekevät yhteistyötä käsikirjoittaja, luonnostelija ja tussaaaja, jotka ovat työn edistymässä koko ajan yhteydessä toisiinsa. Elleivät sitten tunne toisiaan niin hyvin, että voivat luottaa toistensa kykyihin tulkita esitetyt ajatukset ja vinkit oikein. Toisaalta saattaa käydä niin, etteivät käsikirjoittaja, luonnostelija ja tussaaaja ole koskaan olleet yhteydessä toisiinsa, vaan tekevät jokainen työnsä omissa oloissaan, vaikka tekevätkin yhteistä sarjakuvaa.

Käsikirjoittaja ja luonnostelija tai tussaaaja saattavat myös olla yksi ja sama henkilö, mutta työn nopeuttamiseksi yleensä eri henkilöitä. Tussaaaja on sarjakuvan viimeistelijänä tämän tuotantoprosessin tärkein henkilö, sillä mahdolliset virheet sarjakuvassa kirjataan automaattisesti hänen tililleen. Tussaaajalla voi olla vielä omat apurinsa, jotka esim. tussaaavat taustat puolesta, päätussaaajan tehdessä hahmot ja muut tärkeiksi katsomansa osuudet.

Supersankaritarinat piirretään yleensä A3 kokoa pienemmällä paperilla ja tussaus tehdään pääasiassa siveltimellä, mutta myös teräskynällä tai täyteky-

nällä eli "rapidolla", kuten muissakin sarjakuvissa.

Supersankarisarjojen tunnusmerkit

Supersankareiden piirtämisessä tyyppillisintä on liioittelu hahmojen liikeraudoissa ja mahtipontisuuden sekä voiman esilletuonti näiden olemuksessa. Tai kuten jenkit itse asian ilmaisevat: hahmoissa on oltava dramatiikkaa, sankarillisuutta ja mielenkiintoa.

Ja jotta supersankarit vaikuttaisivat otteissaan edellämainituilta, tehostetaan tilanteita erikoisilla ja muotoisilla kuvaruuduilla, vaihtelevilla kuvakulmilla ja perspektiiveillä ja luodaan jännitteitä vastustajien välille tuomalla nämä samaan kuvaan pöyhistelemään ko. sarjoille tyyppillisissä uhoavissa ja uhkaavissa asennoissa, kuin tapelukumukot.

Myös erilaiset kuvissa esiintyvät ns. lyhennykset (esim. nykyin tuominen kohtisuoraan lähelle lukijaa liioitellun suuren), korostukset, venytykset ja kurotukset yli kuvaruudun raamin kuuluvat asiaan tehostettaessa eleiden ja toiminnan rajuutta, vauhtiviivojen käytöstä nyt puhumattakaan. Niinkään nopea rytmitys kuvasta toiseen, sanallisen uhoamisen tehostaminen voimakkailla ja näkyvillä ääniefekteillä ja visuaaliset "ristiriidat" (esim. harmonisen, samansuuntaisten perspektiivilinjojen varaan rakennetun kaupunkinäkömän rikkominen tuomalla kuvaan jotakin em. perspektiivilinjat rikkovaa, supersankari vauhtiviivoineen, tms.) ovat supersankarisarjojen arkipäivää.

Surkeimmillaan supersankarisarjat ovat kuitenkin kömpelöä piirrostyötä tasapaksussa kuvakerronnassa vailla mielenkiintoa. Vaikka piirrookset sinällään eivät olleet mitenkään erikoisia, oli Millerin tapa visuaalisoida tilanteita suurelle yleisölle uutta: joskus rajunkin korkeileva sivu- ja aukeamataitto, usein elokuvamainen leikkaus zoomauksiin, kuvaruutujen paikoin erikoinen rajuus ja toimintakohtien nopea tempo (eli niissä ei puhuttu juuri lainkaan toisin kuin supersankarisarjojen toimintakuvauksissa yleensä), olivat osasyynä sarjan saamaan hetkelliseen huimaan suosioon Yhdysvalloissa. Millerin Dare Devilillä ovat toiset piirtäjät jatkaneet hänen linjoillaan.

Mielenkiintoinen poikkeus amerikkalaisissa supersankarisarjakuvastossa olivat Frank Millerin piirtämät Dare Devilin seikkailut. Vaikka piirrookset sinällään eivät olleet mitenkään erikoisia, oli Millerin tapa visuaalisoida tilanteita suurelle yleisölle uutta: joskus rajunkin korkeileva sivu- ja aukeamataitto, usein elokuvamainen leikkaus zoomauksiin, kuvaruutujen paikoin erikoinen rajuus ja toimintakohtien nopea tempo (eli niissä ei puhuttu juuri lainkaan toisin kuin supersankarisarjojen toimintakuvauksissa yleensä), olivat osasyynä sarjan saamaan hetkelliseen huimaan suosioon Yhdysvalloissa. Millerin Dare Devilillä ovat toiset piirtäjät jatkaneet hänen linjoillaan.

Mutta Millerin Dare Devil oli vain harvinainen poikkeus muuten teennästä tyhjäänpäiväisyyttään väänotehtävissä supersankarisarjakuvissa jotka suurimaksi osaksi eivät tarjoa mitään mielenkiintoista, edes visuaalisesti. Mielenkiintoista on sen sijaan nähdä, kehittyvätkö supersankarit tulevina vuosikymmeninä ulkoisesti kenties kuvassa komeilevan Megaton Manin viitoittamaan suuntaan. Kalkille supersankareihin kylästyneille suosittelenkin luettavaksi tätä ihanan hultvontta supersankareiden parodiaversiota.

J. Murtosaari

Marvelin How to Draw Comics the Marvel Way, josta löytyy myös hyvää perustietoa sarjakuvien piirtämisestä, vaikei